

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedrévét iven jelenik meg. Előfizetési díj január—juniusig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton a „Politikai Ujdonságokkal” együtt csupán csak 3 ft. pp. Az előfizetés díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó

Izabella királyné.

Életrajz.

Irta SZILÁGYI ISTVÁN.

(Folytatás.)

XIV.

Elvesztvén Izabella egyik részét immár birodalmának, igyekezett legalább Erdélyben találni nyugodalmat, s kinyilatkoztatá tanácsosainak, hogy Lippáról, hol eddig pihent, akarná már bevonulását tartani. De ez ohajtásának nehéz akadályok gördültek eléje. Majlát István t. i. a már egyszer megkegyelmezett, s szévébe is visszatett vajda, Ferdinánd nevében, (voltak, kik mondák, annak tudtával) ismét fölemelte a lázadás lobogóját, s Balassa Imrével egyesülten, több előkelő segítsége által, nem kimélve olykor a pusztítás fegyvereit sem, kiakará rekeszteni Izabellát Erdélyből. Török erő oltá el most is a tüzet, s a lesben elfogott Majlát, Török halinttal osztá fogházát Konstantinápolyban. A fürgeteg elvonult ugyan : de az eset, melly megtörtént, s a mód melly a csendet helyreállította, egy cseppet sem mozdítá elő sem a külső kibékülést, sem a királyné bejuthatását. Amott nem mehetett teljesebbé Izabella adata az örök béke iránt Ferdinánddal, mellyre ajánlatot tettek az erdélyiek, eliszonyodván a sorson, mellyre Török Bálint látat a török-hitszegés juttatá : tiltakoztak a királyné bejuthatása ellen, nehogy vele együtt oda is behasson a pusztítás azon károlyja, melly Budát immár fölemészttette. Sikerült mégis az erdélyiek egész teljében kifejtteni kezdő Martinuzzinak a kedélyek csillapítása; meghajlottak a szívek, s Izabella 1542 elején királyi pompákkal és pompa közt tartá bemenetelét Gyula-fejérvárra; azt választván jövőre magának állandó székhelyül. Tapasztalván pedig az államkivetési napjai alatt, mellyszerint a kormányzati dolgok között néha néha kedvetlen jeleneteket idéztek elő; hogy az egymás elleni torzsalkodásnak elejét vegye : úgy rendelték, hogy ő maga Erdély és Máramaros közvetlen kormányzását tartson fenn magának, Petrovics az összes külügyek mellett igazgassa a magyar vidéket; György barát a Tisza és Körös közt; felső Magyarország pedig, székhelylyel Kassán, Czéczei Lénárt legyen kormányzója. Egy hiányzott : alkalmas hadvezér, kinek szívére, rájárja egyaránt rábízhatta immár rendbehozott ügyét. Török Bálint tettei jelölték e helyre Izabella ohajtásaiban. De minden fárasztó és hasztalan volt; nem jöhetett az hazájába soha s bizvást nem adhatni, Izabella soha jobb emberét nem vesztette volna, mint

midőn az 10 évi raboskodása után oda halt. Belügyei rendezése mellett nem feledé Izabella családja magán, s az ország küldolgoit sem. János királyi férje elhunytakor, ágyát kellően öríznie, azt még akkor is, midőn annak holtteste Székesfejérvárott eltemetett: első gondja volt, hogy annak emlékezetét új hazájában méltó ünneppel tisztelje meg. Végre is hajtotta azt Kolosvártt 1542. jul. 27-én; előtte való napon pedig egy kisebbszerű kötetet irt alá Ferdinánd küldötteivel, melly a két fél közötti versengésnek, ha nem örökre is, véget vessen, hogy így a soká zaklatott birodalomnak legyen valahára módja békés napokat élveznie, mire még jogosb lett a kilátás, midőn 1546. Ferdinánd is Szulejmmannal az 5 évi fegyver nyugvást megkötheté. Majd a moldvai vajdát birta csendességre folytonos zaklatásai után; hogy védurának se lehessen panasza : 1543 beküldé a portára az első évi adót; Martinuzzinak parancsot ada, hogy a nagyuri seregek számára, ha egyéb nem, legalább élelmi szerekkel gazdálkodjék. S ez időtől fogva, úgy látszik, a csend csakugyan komolyan kezdé helyre állani; s szinte 6. éven keresztül 1549-ig Izabella, külellenségtől menten szentelheté magát fejedelmi és anyai gondjainak. De ép e nyugalmas napok termék meg a felállított kormányzati rendszer alkalmas takaró leple alatt azon örlő férget, melly végre is mindent egybe-rontott.

XV.

Említve volt, hogy Ferdinándnak sikerült elvégre fegyvernyugvásra lépni Szulejmmannal; s itt van helye hozzá tenni, mellyszerint az sem az önértetnek, sem az anyagiaknak nem történt minden áldozata nélkül. Be kellett vallani Ferdinánd részéről a világ előtt, hogy ereje megfelelni ellenének nincs; fizetni évenként 30,000 aranyat nyugalmi váltságul; s mind ezt azon szerencsétlenségéért, mivel sem tanácsosai a dolgokat saját szempontjából tekinteni nem tudák; sem a magukat egymásután feltolt német vezérek nem birtak képességgel, félretéve egyebet, gyűlölséget, dicsősségföltést, egyedül a kitűzött célra törekedni, de arra aztán egyesült erővel. Felsz, Rogendorf, Brandenburgi Joachim mind egyéb utat követtek, mint az igazit. Nemzeti féltékenységükben engedék a kezük alatti magyar és német katonaságot torzsalkodni egymás ellen; magyar vezértársaik hely s dologismeretből származott tanácsait negédesen utalták vissza; nem átalottak azok ellenében áruló gyanusítással is lépni fel. Nem csoda így, ha az ekképen romlásba sülyedt tábor untalan csak vereséget szenvedett; feloszlásra jutott, s ura fejedelme célzatai mindannyiszor hajótörést szenvedvén, a hosszú évek során vivott csatáknak nem lehetett egyéb eredményük, minthogy Ferdinánd birtokában maradván jövőre is a dunai résznek, tetemes áldozattal vásárolja meg azon pihenést, melly sem haszna, sem tartami idejénél fogva nem volt arányban, sem azon vérrel, melly érte kiomlott, sem azon leverő érzéssel, melly átalva kell, hogy sülyedt legyen fejedelmi lelkére. — Egy dolog azonban világos lön Ferdinánd előtt, s ezt

választá jövő munkálkodása indulópontjául, erre alapította minden reményét. T. i. Erdély hatalmas szomszédokkal levén körülvéve, nem tanácsos azt erősebben zaklatni a nélkül, hogy az a törökhöz még erősebb ragaszkodás veszélyének ki ne tetessék, s az ifju király még oldozhatlanabb kapesokkal ne csatlakozzék Szulejmanhoz; világosan látta, hogy fegyverének illy ellenség irányában éle többé már csak azért sincs, mivel a szövetségesekül ajánlkozott külfejedelmek is pusztaföldön hagyták. Erdélynek lakóit kell sziveikben megnyerni, a mikor aztán a föld maga önkint fog következni. S ez nem is látszott lehetetlennek azon viszonyok miatt, mellyek az akkor kormányon ülők között, Martinuzzi mesterkedései miatt kifejtettek, s mellyek által, kivált a szabad székelly nemzet tetemes sérelmekre talált magának okot és panaszt. És hogy e czélra, minden mások felett a kormányzó Martinuzsit nézte ki, az, nemcsak emberismeretéről tesz tanúságot Ferdinándnak, de arról is, hogy ő a kormány viszonyairól, hívei útján, nem volt rosszul értesülve.

XVI.

Martinuzzi az időtől fogva, hogy egyszerű gyámságán felül Szulejman által, Izabellának mondhatni uralkodó társául rendelték, feledni kezdé saját és a királyi ház előzményeit, s a szerencse kegyelése alatt olly viseletre ada magának szabadságot, mellyben a kevésbé gondolkozók is, mindig magasbra törő s alig kielégíthető nagyravágyást vélték fölismerni, s mellynek megalázó nyomását egyaránt érzék, társai, az ország, a királyi udvar, s abban az anyakirályné különösen. A milly bámulatos találékonyssággal tudta jövedelem-forrásokat nyitni, hogy a kincstárt lehető legfőbb fokon töltse meg; a milly bámulatos erélylyel tudott szándékainak érvényt szerezni a tanácsban; a milly ügyességel járt el népszerűsége és azon hit megalapításában, hogy őt ismerje mindenki János király egykori országszerzőjének: olly dölyfös volt másfelől éreztetni is hatalmát mindenekkel, szükségbe sülyeszteni fejedelmét fukarságával, rettegést önteni a népszerűségét gyanus szemekkel tekintők sziveibe, s elbizakodottan magát vetni fel, a ki egyedül volna képes az országot nemcsak békében, de a királyi számára is megtartani; büszkén érezvén Ferdinánd amaz egykori nyilatkozata erejét, hogy az, Jánosnak semmit nem irigyel az egy csuklyás barátán kívül, ki egymaga 10 ezer katonával felér. A gyanu és elégtelenség csak növekedett iránta, midőn kincstári költségen nagyszámu zsoldosok toborzását vevé munkába, a nemesi rendet adományokkal halmozá el, bőven fizetett vezéreket tartott, királyi ragyogásu udvart rendezett maga körül, míg a királyi ház inség s nélkülözésnek viselé magán szánalmas képét, úgy hogy a rendek kényszerülve láták magukat a tordai országgyűlésen (1545) régi szabadalmak feláldozásával is, adót rendelni a királyi háztartásra, s megkérni a királynét, hogy az ország jövedelmeire szorosabban vigyáztasson, tiszteit vonja számadásra, s a bűnösöket büntettesse meg. Ugy látszik: a királyné sokat szenvedhetett illetlen nélkülözések között; s míg nála csak neve, György barátnál a királyságnak egész hatalma volt. — Izabella s az oldala melletti tanácsurak nem mulaszták el a dolgok iránt a kormányzót megszólítani. Érzékeny részen talált a szó; de a visszacsapás még olyanabb vala: „Tudja ő kötelességét,” így válaszolt a barát, „s ha kell, fog is, tud is számot adni, de csak, a kit e jog illet, — a királynak, másnak senkinek, — mihelyt az fölnekedik.” — Nem szólott többet senki, de e naptól fogva engesztelhetetlen gyűlölség vett lakást közöttük, s Izabellára nézve annál súlyosb s feketébb kilátással a jövőbe, mivel ez év (1547.) elrabolta mellőle édes atyját is, Zsigmond lengyel királyt, kiben nemcsak az atyát, hanem leghűbb barátját, tanácsadóját is vesztette.

XVII.

Martinuzzi napról napra zordonabb, zárkózottabb lön; s mivel nem akadt, ki a mindenhatónak ellene álljon: Szulejmanhoz kellett ismét Izabellának folyamodnia, hogy a hálátlan szolgát, nem fegyverrel, az felesleges, csak egy parancsszóval, alattvalónak ennyi is elég, a kötelesség útjára visszatértené. Az intelmet a kormányzó magához híven fogadá: nyájas és szelid arcot mutata a királynéhoz; de nagyobb hatalmat hivatala fölött, kijelenté ezutánra sem ismerni el. Titokteljes tervei leplebe burkolódzva, kiment Erdélyből, s Váradon püspöki székhelyén kezdett elmélkedni jövője fölött. Ez időre esik, hogy a mindenről értesülni szokott Ferdinánd ő rá veté szeméit, az érzékeny oldalán találtra, s ki bizonynyal érzé hord-

erejét annak, hogy az ő nem eléggé egyenes lépteire immár Szulejman figyelme is ráfordított. — A megelőző napokban Balassa Menyhért magyar fő-ur, itthon véghezvitt garázdálkodásai miatt féltében, menekülökép Váradon vonta meg magát. Ferdinánd ennek visszakövetelése ürügye alatt indított követet Martinuzzihoz; de a valódi feladat a püspök megkémlése volt; s Ferdinánd nem sokkal utóbb Istváni Pált, második küldöttét, azért bocsáthatá el, hogy találkozási hely és idő iránt határozzanak.

XVIII.

Izabella s a kormánytanács azok után, mik történtek, hitték ugyan, hogy Martinuzzi tétlen vesztegelni nem fog: de midőn a mindenütt kellő számban tartott titkos megbizottak semmi ollyasról értesítést nem tőnek, mi aggodalmat kelthetne, sőt a püspök legalább szinleg, elvonulni látszék az udvari környezettől: kezdék remélni az ember szelidebbre változtát. Annál váratlanabbul sujtott tehát a hir, melly biztos kéztől kerülve, egész nagyságában mutatta föl a királyi családot elnyeléssel fenyegető veszedelmet. A dolog ez vala. Vévén Ferdinánd Martinuzsinak Istváni által értelmét, Salm grófot és Herbersteint azon utasítással küldé a Báthorbán 1549. sept. 8. tartandó értekezletre, mellyszerint minden módot fölhasználva, a püspök személyére nézve a legmagasb igéreteket sem kimélve, czélzatait eredményre vinni igyekezzenek. Hétnapi titkos tanácskozomány után ez lett a megállapodás: Izabella adja át Erdélyt a részekkel; János Zsigmond veszi ezekért Sziléziában a sagani, nanburgi és prebusi hercegségeket, tartásul 15 ezer forintot, s nőt Ferdinánd leányai közül; Izabella az oppelni hercegséget s férje összes családi javait; Martinuzzi esztergomi érsekké lesz, s bibornoki rang eszközöztetik számára. Az értekezletet azon nyilatkozattal rekesztette be a püspök, mellyszerint, midőn ő ezen mind a királyi család, mind az összes ország érdekében, s töröktől bizonyosan eljövendett végpusztulás elhárítására egyedül üdvös intézkedést létrehozni segített, bár nem kétli, hogy a királyné egyezését kinyerendi: inti mégis a biztosokat, szemesen s óvakodva tegyék a további lépést, egyszersmind tanácsolják uruknak, hogy mivel az efféle dolog erő nélkül végbe nem mehet, kellő óvatossággal, minél nagyobb sereg előállításáról gondoskodjék. Ferdinánd az ügyállást Pozsonyban titkos tanácsa elé terjeszté; s bár találkoztak, kik az eljárást nem öszintének, s Martinuzsit háladatlan árulónak elég merészek voltak bélyegezni: a többség mégis elfogadta azt. A hallgatást fogadott eskü azonban a tanácsban nem tartatott meg; s alig oszlott az el: már Izabella mindenről kellő módon értesülve volt: de értesítve maga Szulejman is a francia követség által.

XIX.

A milly nagyságban tünt fel a veszély, melly Izabellát koronáj vesztével, az országot a török boszújával fenyegette: olly mindentárgu és gyors intézkedés látszott szükségesnek. A királyné, nem engedve magának csüggedést, nem várva időt, hogy ellensége erőfejlthessen ki, míg egyfelől Szulejmantól kér és nyer segélyt, másfelől az agg Petrovicznak ad parancsot rögtön támadásra; s midőn Martinuzzi észreveszi magát: a budai basa immár élve vagy halva kézrekerítéséről vesz rendelést; Alvincz és Branyicskába pedig, püspök váraiba, Petrovics győztes seregei vonulnak. Váratlan volt Martinuzsira nézve ez eléje vágás; és gyanítván, hogy tervezet immár, czéljai ellenére idő előtt, részleg legalább fölfedezvék: török részről ugyan időhaladékot nyerni, Konstantinápoly felé követet indit, ki mentségét megvigye, — maga gyorsan Erdélybe terem, Megyest, Szászsebest elfoglalja, onnan a Székelyföldre megvetet azt magának megnyerendő; a megállást annyival bajosbnak látva, mert Varkocs Tamás vezér, nyomain immár megis érkezett, a királyné ereje hasonlatlanul nagyobb levén, mint minővel most a püspök rendelkezheték, varázs ékesszólását veti ez a fejtver ellenébe: legyen t. i. egyszer a népbizalom elforditva attól a dolog magától fog menni. A szebeniekkel bezáratja kapuikat a királyné előtt; s míg ez a szégyen és fájdalom érzéseivel tér meg a jérvárra, s gyűjti maga köré tanácsosait: azalatt Martinuzzi M. rosvásárhelyen tart országgyűlést; nem kimél semmit, nem mag a templom szószékét, gyűlöletes szinben mutatni fel királyi udvar tanácsot, kiken többé semmi jó szó nem fog, kik közül, az ő egyedül üdvös tanácsát senki fogadni, követni nem akarja. — N akarták többen kétségbe vonni, a mi a bajt illeti, annak lételét: az okot épen magában keresték a kormányzóban. Nem haszn

semmit a szóval és tettel gyakorlott rémités; nem hogy az előkelők közül nyomban kettőt megöletett: a többség kinyilatkoztatá állhatatos ragaszkodását Izabellához, a királyi házhoz, s a kormányzó kibékülésre utasították. — De a püspök nem az volt, ki mindent végig meg ne próbáljon. Vásárhelyről, a megadóztatásért különben is elégedetlen székelyeivel egyenest Fejérvár alá megy; ostrom alá fogja a királynét, s fenyegetést fenyegetésre halmoz, ha nyolcz nap alatt akarátának meg nem hódol. Azonban a királyné férfiasb s törhetlenebb lelket és bátorságot mutatván, mint remélte volna; székelyei is, értesítés után bizonyosan, nyiltan kimondván, hogy királynéjok ellen csatázni nem fognak; tapasztalván e felett azon egyetemes gyűlölséget, mellyet tetteivel immár maga ellen felköltött: követői által engesztelődését kérte asszonyának, igérvén, hogy ha vele szemben lehet, reméli tetteinek helyes okát adhatni s magát kitisztíthatni. Hogy e magamegadásban nagy része volt a Ferdinándtól várt fogláló sereg, előtte megfoghatatlan mindeddig kimaradásának, azt mint bizonyost állíthatni. Fia, a 10 éves János Zsigmond s az egész tanács színe előtt fogadá, a még köntösében is bánatot mutató s könyezve lábaihoz borult barát töredelmét a királyné, s megbocsátó szavaiban meghatóan nyilatkoztatta ki, milly nehezen esett az ő szívének, hogy épen ő, a szent ember, a vallás szolgája, teheti ezt a lépést, neje, fia ellen azon János királynak, ki őt alacson sorsból a legmagasb polczra emelé; mellyeknek emlékezetét lelkéből az idő csak akkor törülheti el; ha ezek után igyekezendik szintannyi jót tenni, mint a mennyi keserőséget mindnyájoknak okozott. — Igéretet tön, hogy a zultán haragját iránta engesztelésre bírja: de azt, hogy fiát az ő kezébe adja át, mint követeltetik (ezt adta ugyan is a püspök elégedetlensége főokául), semmi áron tenni nem fogja. — Azonban a török és moldva haderő immár utban volt, sőt egy része benn az országban. Izabella az egyik részt ajándékok által bírva visszatérésre; a moldva hadakat pedig Kemény János és Kendeffi vezérek által Martinuzzi takarította ki Erdély földéről; Török Jánost a budai basa visszanyomásával bizván meg. A zavarok lecsillapulta után a püspök Váradra vonta magát vissza.

(Vége kövöik.)

A gáz-világítás Pesten.

Annak, ki a mult évben gyakrabban meglátogató Pestet, lehetlen volt, hogy figyelmét kikerülje azon, hol egyik, hol másik utcza egész hosszán áthuzódó, a kocszi-ut s a járda közti — a járaskelést akadályozó — két lábnyi széles s öt láb mélységű árok-huzás, mi olly gyorsan folyt, hogy alig szedék föl az utcza kövezetét, már másnap a föld behányva, az árok betemetve, s a fölszakgatott kövezet helyre volt állítva.

Ha az idegen az árok előtt megállapodott, látá, mint alkalmaznak, s mint illesztnek össze különféle átmérőjű vashengereket, miket aztán betemetnek; s ha a bámuló sokaságtól ennek okát kérdé, e feleletet kapá: „Ezek gázvilágítási készülétek.“

A ki az idén ismét Pestre jön, már e nagyszerű készülétekkel többé nem találkozik; hanem lát e helyett szép s izletes, Pest valódi ékességéül szolgáló új lámpákat, s a szélesebb utczákon a kocszi-ut, s a járda közt két oldalt elnyuló lámpasort, ez az, a mi mindjárt szemébe tűnik, s kedvesen lepetik meg, midőn estve a nemzeti színházból kijöve, úgy szólván, fénytengerben megy haza, mi rá nézve annál föltünőbb, ha visszagondol az ezelőtt csak imitt-amott veres lánggal pislogó olajlámpák takarékos világára.

Igen! a régi olaj-világítás eltűnt, s Pest — mint hírlapjaink megírták — mult év karácsonya óta gázzal van világítva . . .

Azon reményben, hogy talán nem olly távol van azon idő, midőn a külföld példájára (hol falukban is van gázvilágítás) nagyobb városainkban is, átlátván e világítás roppant előnyét az olajvilágítás fölött, gáz-világítás leend, veszek bátorságot, e becses lap hasábjain néhány sort igénybe venni *).

Legelsőben is e szó „gáz“ vár megfejtésre.

E szó gáz általános fogalom, általa t. i. minden légalaku test értetik. E nagy mindenségben előforduló összes tárgyak ugyan is háromféle alakban jönnek elő: szilárd (mint a különféle érczek), folyó (mint olaj, víz) s légalakban (például a közönséges levegő). — Ezen utóbbiakat a deák után „gáz“oknak nevezzük. Így a közön-

séges levegő gáz; az, mi borforráskor származik, gáz; azon légneintü anyag is, a mivel most világítanak, gáz. E gáznak — tulajdonképen — világító gáz a neve, de rövidség okáért csak egyszerűen gáznak mondatik. Némellyek e szót magyarítják s *légszésznek* mondják. E szó logikailag rossz, mert először nem fejezi ki azon általános fogalmat, mit a gáz; másodsor, mert ez nem lé, azaz nem része azon levegőnek, mellyet belélelkzünk, hanem csak légalaku test; mert ha minden légalaku test lég része lenne, úgy azon gőzt, melly a forralt víznél fölszáll, szintén légnék kellene mondani, nem pedig vízgőznek. Azért addig, míg a magyarnak e szóra alkalmas műszava nem lesz, tartsuk meg e szót gáz; s e világító gázzal világítást a német példájára (ki ezt „*Gasbeleuchtung*“nak nevezi), „*gázvilágításnak*“ mondjuk továbbra is.

Ha a feltalálások s felfedözések mezejére egy pillanatot vetünk vissza, látni fogjuk, milly soknak kellett próbálgatni, okoskodni bizonyos tünemény fölött, míg egy okos fő e próbálgatások, okoskodások után valami kis eredményhez juthatott, s ha már egyszer az ut törve, könnyű akkor a további haladás. Így történt ez a gázvilágítással is; hosszú évek során megvoltak a tünemények, de csak nagy későn jutottak véletlenül okaira; s ha már az okra rá jöttek, könnyű volt a már megtört uton haladni előbbre.

Már a régi tudósok, kiknek rögeszméjük volt, mindenből aranyat akarni csinálni, ismerték azon körülményeket, hogy némellykor a levegőn meggyuló különféle gázok fejlődtek ki arany-csinálási kísérleteik mellett. — Szintén évszázadok óta tapasztalák a köszen-bányákban dolgozó munkások, mint támadt egyszerre körülöttük vakító fény s nagy robaj, úgy hogy illy heyről lehető leghirtelenebben el kellett huzódni, különben halva maradtak volna ott. Ez előttük megfoghatatlan tünemény romboló hatásának számtalan munkás esett áldozatul, s bár később — a vegytan előhaladtával — kinyomozták, hogy ezen romboló hatása miatt szerfelett veszélyes tünemény nem más, mint a köszenből kifejlődő olly gáz, melly, ha világhoz közel jön (minő a munkások lámpája), meggyúl iszonyu robajjal: mindamellett nagy időköznek kellett elmulni, míg ezeket az újjan kapott eredményekkel együtt összehasonlítva, az ut megtöretett. S ezen uttörő Clayton angolországi pap volt 1739-ben, ki a vegy- s természetannak igen nagy kedvelője lévén, igen gyakran foglalkozott e két tannal. Ő egy izben a köszen különféle tulajdonairól meg akarván győződni, a köszenet egy bedugott, s más edénnyel cső által összekötött üvegben a tűz hatásának kitette, s tapasztalá, hogy a csőn a másik üvegbe átment folyadékon kívül a köszenből különféle gázok is fejlődtek ki, s pedig olly nagy mennyiségben, hogy utóvégre az üveget szétrepesztették. Figyelmes lett most, s a kísérletet számtalan módosítással ismétlé. Az eredmény mindig ugyanaz volt. E kifejlődő gázokat a többek közt meggyújtá, s bámulattal tapasztalá, hogy szép világos lánggal égnek. E gázokat hólyagba próbálta vezetni, s oldalát egy gombostűvel keresztül bökvén, az így kijöve s meggyújtott gáz égett jó ideig szép, világos lánggal. Ezzel bár a tulajdonképi gázvilág föl volt találva, mégis sok időnek kellett a semmiségbe gördülnie, míg találkozott egy okos fő, ki ezen csak mulatság gyanánt szolgáló tüneményt fölhasználta. Ez okos fő Murdoch nevezetű angol volt, ki azon törte fejét, vajjon, ha már a köszenből nyert gázt meg lehet gyújtani, nem lehetne-e a gázt csövekbe vezetve gyertyák s lámpa gyanánt használni? Ez eszme 1792-ben villant meg agyában s négy évig szakadatlanul folytatott gondolkodás, próbálgatás s combináció után terve tökélyesen sikerült úgy annyira, hogy 1798-ban már ezt kifejtő gépezetet állított föl, s nagyban működött, 1802-ben már London egyes részei gázzal világítottak, 1812-ben hozták be általánosán a gázvilágítást ugyanott s 1815-ben Párisban. Ezen Murdoch tehát a tulajdonképi gázvilágítás föltalálója, jöllehet már néhány évvel Murdoch föltalálása előtt Lebon francia megkísérlette szobáját fából kifejlődő gázzal világítani, s egyszersmind fűteni is. De mivel ehhez nagy mennyiségű fa volt szükséges, kísérlete minden siker nélkül maradt, bár a francziák a gázvilágítás föltalálását neki tulajdonítják.

Ezen világítás, daczára minden vonakodásnak, (mert eleinte a magánosok tűzveszélytől tartván, nem hagyták házukba bevezetnetni), s daczára azon idegenkedésnek, mellyel még az angol parlament kebelében is találkozott, úgy hogy 1809-ben az első londoni gázvilágító egylet, társulati jogért folyamodó kérvénye elvetetett, annyira elterjedt, hogy már Londonban 1822-ben 397

*) Ugy hiszszük, olvasóink szívesen veendik a korszerű tárgy ezen érdekes ismeretetését, miután az szintén azon dolgok közé tartozik, miket nem ismernünk többé nem szabad.

millió köbláb gáz (miről később) használtatott föl, 1827-ben már a használat kétszer annyi volt, s jelenleg 2000 millió köblábnál több az elfogyasztott gáz mennyisége, ugy annyira, hogy Nagybritannia-s Írlandban 1852-ben 775 gázvilágító-társulat volt.

Arra, hogy most milly terjedelemben üzetik a gázvilágítás Londonban, nem lesz érdektelen, néhány 1840-ről szóló hivatalos adatot megemlíteni. Londonban 12 gázvilágítási társulat van 18 gázvilágítási épülettel, mellyekbe 336 millió forint van befektetve, s az évenkinti jövedelem 5, 4 millió forint. Az épületekben foglalkozik 2500 munkás, más 380 a lámpagyújtogatást végzi.

Évenkint 362,880 mázsa kőszén fogy el s ebből 2,646 millió köbl. gáz (körülbelül 65 millió font) lesz. A leghosszabb éjen át elhasználtatik 13 millió köbláb gáz, mellynek előállításához 17,942 mázsa kőszén szükséges.

A 18 gázvilágítási épületben van 176 gáztartó (gasometer), mellyek összesen 10 millió köbláb gázt foglalhatnak magokban.

Már ez eddig mondottakból is kiviláglik, hogy a világító gáz a kőszénből nyeretik, t. i. ennek égésénél fejlődik ki, de még ekkor nem lehet használni, mert több más gáz is fejlődik ki, mi részint éghetlen, részint, ha ég is, az égést akadályozza, részint pedig az egészségre ártalmas. A föladat tehát, ezen ártalmas gázoktól a világító gázt megtisztítani, s ez számtalan bonyolult készülékben történik, t. i. a kőszénből nyert gázoknak számtalan készülékben keresztül menni, hogy itt az idegen gázokat elhagyva, tökélyesen megtisztítva állíthatassék elő. Az egész kezelés pedig e három alapul:

1-ször. A gáz kifejlesztése.

2-ször. Az így kifejlődött gáz minden idegen, az égést részint akadályozó, részint a lángot homályosító, részint az egészségre ártalmas részek, s illetőleg gázoktól megtisztítása.

3-ször. Az így megtisztított s az égésre tökélyesen alkalmas gáz eltartása mindaddig, míg rendeltetésére nem fordítatik.

E hármas kezelést lássuk egyenkint.

(Folytatása következik.)

Rostás Pál.

Golyó süvölt, kard villámlik
S hozzá ágyú menydörög;
Zöld pázsiton piros vérben
Ezer haldokló hörög —
A gyalogság négyszögekben
Duplalépést retirál,
A lovasság is húzódik
Az ütközet rosszul áll.

Örvénylő porfellegek közt
Vágtat száz lovas csapat,
Háttal néz az ellenségre
És előle elkapat . . .
Elkapat, mert úgy kívánja
Ma a hadi taktika;
Aztán állja ki a sarat, —
Hogy ha bírja — a fika.

Szűk völgynek mély torkolatán
Halad számos társzekér,
Sérült huszárokkal rakva,
Fris sebektől foly a vér.
Hadra termett marczona nép.
Halvány ajka nem sohajt,
Rég megszokták egytől egyig
Az illyes katonabajt.

Négy bajtárs léptet utánok,
Rostás Pál és társai,
Az ötödik huszár ezred
Harczban edzett fiai.
S a sebesültek soráról
A megmaradt négy vitéz
Az üldöző francziákra
Gyilkos szemmel vissza néz.

„— Itt megálljunk! . . . e kápolna
Oltalomfal lesz nekünk,
Félórát az ellenségnek
Itt szemébe nézhetünk,
S mig a kard kezembe' villog
És alattam a nyereg;
Addig — ugy segéljen — innét
Egy tapodtat sem megyek.

Igy szól Rostás — és megáll — bár
Az egész armádia
Hátrafelé avandzsiroz,
Mert nyomja a francia.
„Dehogy megyünk — mond a többi —
Történjék akármi bár,
A mig mentve nem lesz egyig
A sok plezúros huszár.

A négy huszár kísézője
Egy derék magyar leány;
Hogy mi légyen, megmutatja
Kis hordója oldalán,
S bár üvöltő szárnyon repked
Körülötte a veszély;
Nem rejtőzik, nem marad el,
A haláltól ő nem fél.

„Szép Ilonka nyujtsd ide csak
Azt a piros törökvért,
Hadd iszom — tán utoljára
A hazáért s magamért! . . .
No most adj reája csókot . . .
Igy ni, — hej be tüzes volt!
Fölebredne reá, a ki
Harmadnapja már megholt.

„Még egy csókot, még egy kortyot
Mindnyájunknak, szép hugom,
Jöjj közelebb — csók és bor közt
Hogy szeretlek, megsugom; . . .
Csillag leszek, ha meghalok,
Fenn az ég boltozatán
S egész éjjel rád mosolygok
Rád mosolygok jó leány.“ —

Sorban ittak mind a négyen
Sorba csokolák a lyán
Naptól égett könyes arczát
S azt a sebet homlokán,
Mellyet egy tüzes csatában
Egy darab gránát ejte,
Midőn Rostás Pali mellett
Csatát, halált felejte.

Jó az ellen! . . . sűrű bokrok
S fák árnyából tör elé,
Hét sasször *) és hatvan gyalog
Tart a négy huszár felé . . .
Karabély szól, pisztoly durrog
Mig a töltésekben tart; . . .
S az utolsó lövés után
Oldja a csomót a kard!

Összecsapnak . . . leng a lófark
A taréjos sisakrul
Még egy csapás . . . még egy villám
S három sasször földre hull.
És most ember ember ellen,
Ujra összecseng a vas,
Négy ló elfut a mezőről
Halva fekszik négy lovas.

Porgomoly s füstfellegek közt
Áll a négy magyar vitéz —
Véres arczczal kihívólag
Ujabb támadásra kész.
Hah! de izzó ólom szárnyon
Száll feléjük a halál!
Hatvan golyó biztos kézből
Négy vitézszívet talál.

Mentve mind a sebesültek
Elhullott a négy huszár,
Dicső tettök az ellen közt
S itthon szájról szájra jár.
A véres háborúk után
Ismét szent lön a béke,
S a tett helyén márványszobor
Lett a hősök emléke.

Márványszobor közelében
Tiszta kis kunyhócska áll,
S benne üdítő itallal
Agg anyóka megkinál
Minden fáradt magyar vitézt,
A kit sorsa erre von,
S elmondja kié az emlék
És ki volt a szép Ilon?

Virághalmi.

Rostás Pál ötödik huszárezredbeli tizedes 1813-ban a főnebb leírt vitéz tettet csakugyan végrehajtá — miért is az akkor megmentett ezredbeli vitézek hála emlékül az ide rajzolt szobort emelték harminczhárom évvel eleste után 1846-ban Görz és Prévald között, ugyanazon helyen, hol elesett és eltemtetett . . .

Rostás Pál emléke.

*) Chasseur.

Körmöczbányai vár.

Körmöcz a bányavárosok főhelye, Bars megyének egyik szűk völgyében fekszik, s hét nagy hegy, annyira körülsáncolja, hogy az ide jövő vándor nem kis boszuságára csak akkor láthatja meg midőn észreveszi, hogy már Körmöczön, illetőleg Körmöczben van.

Körmöcz építői a szászok valának s némelyek szerint a szász Érczhegyekben a Pleisse mellett fekvő Krimnicz és Shimnicz nevű helységekől vette nevét mind ez, mind Selmecz, honnét a lakosok ide költözvén, a nevet is elhozták magukkal. Noha sokan vannak, kik még a rómaiak alatti góthoknak köszönik Körmöcz alapítását. — Már Kalmán király alatt 1100-ban szabadalmakkal látatván el, királyi városok sorába iktattatott, a mint ez kitünik I. Károly 1342 Visegrádon kiadott okleveléből. Mostani szabadságát pedig I. Károlynak köszönheti, ki 1328-ban a várost körülbelől kétfélföldnyi kiterjedésű földdel ajándékozta meg. Régisége miatt hirneves levéltárában, melly különben sok viszontagságon ment keresztül, két igen régi oklevelet találni; az egyikben Likava várából segéd sere-

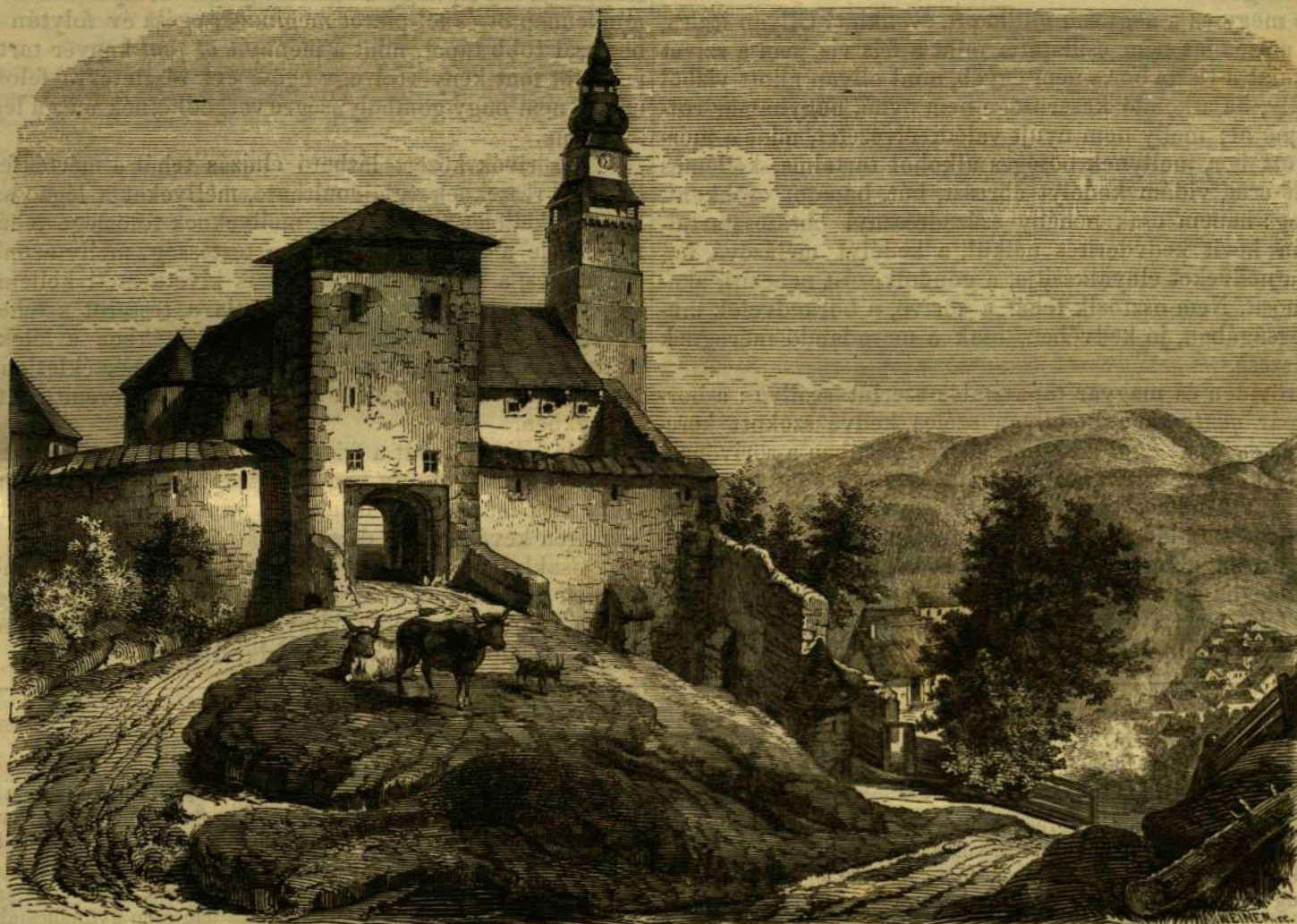
vármegyék Turóczból vezettek ide a bányászat javára s előmozdítására s Körmöczviz név alatt sok hasznot tevén savószínű hullámaival a Garanba ömlik. Megjegyzésre méltó még a keleti erdőkből jövő csatorna, melly föld alatt a tulajdonképi városba és várba vezetvén, a lakosokat mindennap hűs forrás-vizzel üdíti.

Az arany és ezüst bányák részint királyiak, részint városiak, s minden bánya torkolatának külön neve van, s némelyik 170 ölnyi mélységre is lemegy. Mióta veretik pénz Körmöczön, nem lehet bizonyosan tudni, ugy látszik azon idő óta, midőn várossá lett emeltetve. A K. B. (Körmöcz Bánya) jegyek 1766-ban kezdettek veretni a körmöczzi pénzre, de most már csak az aranyra veretik.

A többi bányavárosokból ide hordatott az arany s ezüst s itt veretett pénzzé, a körmöczzi arany, kivált a régi, szép színéről híresedett el.

A várban, mellyet képiünk mutat, pávák tartatnak, mindenkor annak emlékére, hogy a szerencsétlen, IV. Béla alatt bejött tatárok egy éjjeli megrohanását a városnak e madarak árulák el.

K . . . ly J . . . s.

Körmöczbányai vár.

gek kéretnek 1129-ben, a másik II. Andrástól kiadott constitutiót, az „Arany bullát“ foglalja magában. Rajzunk Körmöcz várát ábrázolja, melly északfelé egy dombon épült kettős bástyával s csak Zsigmond alatt épített kőfallal van körülvéve, bekerítvén egyszersmind az alig 40 házból álló belvárost is, melly bármily kicsiny, polgárai mégis igen szép szabadalmakkal díszeskednek. Legjelesebb épületei, a várban levő, sz. Katalin tiszteletére épített régi goth izlésű templom, melly minden évben nov. 25-én szokott megnyitni; a város pompás kath. paroch. szentegyháza két rézzel fedett s gazdagon aranyozott tornyával, melly 1557-ben épült s 1642-ben megújított; továbbá a Lippay György esztergomi főpap által 1634 alapított szent Ferencz rendiek temploma s kolostora. A városi tisztviselőkön kívül helyt ad még a bányász-törvényszéknek, pénzverő, bányász, erdészeti k. hivataloknak, kegyes rendű, elemi s leánynevelő iskoláknak, primás kastélyának s több más jeles épületnek.

A külvárosok nagygyá és elevenné teszik Körmöczöt, s ezekben vannak a különféle kir. épületek, törőmalmok s olvasztó-kemenczék. Mind ezen érczczel dolgozó épületek erőműveit s gépeit egy víz csatorna hozza mozgásba, mellyet már több század előtt a szomszéd

A sörivásról. *)

Hol a természet nem viseltetik annyi emberszerető kegyességgel, hogy bort természetesen : ott az ember telhetetlen élvészomjában iparkodott azt, valami saját szerű lé által pótolni, mellynek neve *sör*, s melly a nélkül, hogy a bornak szivvidító szeszét csak távolról is megközelítene, mégis bőségesen bír abból, hogy kártékony hatása legyen; nem nyújtja tehát a boradta gyönyört, de szintugy mint ez, rövidíti az életet.

Hein József hivatalos adatok nyomán kimutatja, hogy az összes birodalomban 40,093,000 mérő buza s 44,655,000 mérő árpa terem. A buzáról tudjuk, hogy legszükségesebb eledelét szolgáltatja az embernek, az árpáról pedig bizonyos, hogy legnagyobb részt sörré főzik fel; nem csuda tehát, hogy a kenyér és liszt ára olly aggasz-

*) Véber Otto ur a „P.-O. Z.“ hivatalos lapnak már tavali számaiban közölt sok figyelmet gerjesztő cikket illy czim alatt: „Humanisticus tanulmányok“ mellyek ez évi folytatását a „sörről“ kezdi annyi életből merített, életbevágó józan okoskodással, s olyan egyszerű, mégis mélyen ható pillanattal az államgazdászati és egészségi viszonyokba; miszerint nagyon szükségesnek kelle vélnünk, ezen elfogulatlan nézeteket legalább kivonatolva megismertetni magyar közönségünkkel is, melly között évről évre nagyobbán lábra kap az árpalehőrpölgetés.

tóan növekszik, mikor a nélkülözhetlen kenyértermesztésre annyi földet foglalunk csak, a mennyit a gége locsolgató, elmekábitó ital kedvéért árpával vetünk be. Így nem lehet tagadni, hogy az ember legfőképp maga az oka, ha éhhalál fenyegeti.

Vannak ugyan szerencsétlen tudósok, a kik tücsköt bogarat össze vissza tanítanak a *sör táplálékonyágáról*, s számtalan ujoncz megbirkózott ezen keserű ital émelygős ízével, csupán olly meggyőződésből, hogy ezen gyógyhatású tápszer nyelvése által, agártermetét köröskörül béllegeti domboru husos tagokká. Mások ezzel se gondolnak, csak iszszak a sört, mert más is iszszak, s azt mondják felőle, hogy jó, s addig gyakorolják magukat a jó példa követésében, mignem a szokás náluk is olyan meggyőződéssé válik, hogy a sört csak úgy kell inni, mint a — vizet.

Hein szerint az ausztriai birodalomban 1850-ben 9,305,850 akó sört főztek, s 18,673 mázsát hoztak be idegen országokból; ki pedig 8245 mázsa ment, melly sörtegernek kiállításí arát 33 millió pft-ra lehet tenni, és ha csak módjával gondolunk is a csaplárosok szaporitási hajlamára, bizvást kimondhatjuk, hogy az összes birodalombeli sörtőcsákban, legalább 40 millió pengő ftja elázik az ivó és koplaló közönségnek.

És mire megy ez a negyven millió pft. évenként? Ollyan itatra, a melly sem a szomjat nem csillapítja mint a fris viz, sem a szivet nem vidítja mint a tiszta bor, s nem egyéb, mint ollyan állott vízből főzött lé, melly, ha a komló keserősége nem óvna, nagyhamar rothadásba menne át; melly nem nyújt valódi élvezetet, mint a mértékletesen ivott bor, mellynek bőséges alkohol tartalma, kellemes érzést, feszült erőt, vidám kedélyt ébreszt, bút, bánatot csökkent, elűzi a gondot: hanem csak néhány századrésznyi borszesztartalmával csupán hevit kedvderítés nélkül, a kedélyt melázóvá, komorrá teszi, a nedveket elnyálkásítja, a gondolkozást nehezíti, akadályozza, álmosít. Nem osztozik tehát a sörivő, a borkedvelők mulékony boldogságában, jó kedvében, csak a maradandó méregnek és bűnnek részese.

Vagyis röviden és magyar tapasztalás szerint szólva: a borivónak egy pár *quaterka* után ollyan széles kedve szokott kerekedni, hogy az egész világot adósának tartja: ellenben a sörivónak, ha le hörpentett egy pár *stíblit*, minden adóssága eszébe jut...

A mit tehát a német tudós tanárok, a kik *sörön növekedtek*, diákkori sörfürdők boldog emlékezetében ezen ital táplálékonyágáról hirdetnek, ha elfogulatlanul számbaveszszük, annyi mint — *semmi*. A miben ha valaki kételkednék, olvassa el valamennyi német tudós „*élelemtant*“ s vegye jól számba, az azokban összehalmozott számtalan ellentétes állítást.

Dr. Döbereiner annyira megy a sör táperejének magasztalásában, hogy azt *hig* (folyó) kenyérnek nevezi, s mivel tápereje mellett hevítő tehetsége is van, lehető legszerencsésebb közepszernek nevezi a nagyon táplálékony, de épen nem hevítő *tej* s a hevítő, de táperőtlen *bor* között, s főképen a dolgozó népnek ajánlja annak élvezését, már csak *emésztő erejénél fogva* is.

Moleschott tanár nem káromolja ugyan a tejet és bort azzal, hogy a sört közéjük állítsa mindakettő képviselő pótlékául, hanem csak a gyümölcsöt rágalmazza, azt mondván a sörről, hogy annyi táperővel bír, mint a gyümölcs. Azt tanítja továbbá másutt: hogy a szeszes italok mind akadályozzák az étkek megemésztését, s épen abban találja legfőbb dicsőségét, a sör és pálinka pártoló tudós, ennek a két butító italnak; hogy a szegény munkás nép, ha sovány ételére sört vagy pálinkát iszik, *emésztést akadályozó hatásuknál fogva, tovább megmarad gyomrukban az étel*.

Megadja pedig mind a kettőnek dr. *Klenke* számtalan tudós társaság tagja, a ki egyik tudományos művében kimutatja, hogy a sör épen semmit sem ér mint *vérképző* vagy *tápszer*, mert az árpa táprészei malátaernyedés és sörfőzés közben nagy részt elillannak. Kimutatja azt is, hogy a lehető legbővebb táptartalmu sörből, a ki mindennap öt és fél pintet meginnék, egész év folytán nem venne be azzal több tápot, mint a mennyit *öt font* kenyér tartalmaz; már pedig öt font kenyértől egy egész évi részletekre felosztva, csakugyan nem nagy gömbölyüségre vergődhetnék még a legsoványabb agár sem.

A sörivők között látható elhizás tehát a mértékfeletti víz- és szézeny részeknek tulajdonítható, mellyeket a légző szervek nem képesek kellőleg föllélekezni, mellyeknek fölöslege tehát zsirképen rakodik le a testben, s innen a testesség, melly azonban nem is egészséges, a szép emberi alakot is kivetkezteti kellemes formájából, s végre idő előtt tönkre juttatja a testerőt s tehetségeket, és okvetetlenül megcsökkenti tetemes mértékben a lélek nemes feladatu szép tulajdonait, elannyira, hogy a mértékletlen sörivők se Istenhez, se emberhez nem hasonlítanak, a Teremtő által kiszabott mértékben.

Maradjunk tehát a friss víznél, vagy pedig, ha ezt keveseljük, a bornál, mellyel olly nagy mértékben s olly jeles minőségben áldotta meg Isten édes hazánkat, a minővel széles e föld kerekéségén igen-igen kevés ország dicsekhetik.

Csakhogy módjával; mert nem okos magyar embernek való ám mai világban az a nóta, melly így kezdődik „Addig iszom, míg a fogam ki nem ázik“ s többnyire az asztal alatt végződik, és hangjegyei a zsidó ajtajára vannak felkrétázva. *Ds.*

T Á R H Á Z.

Jeruzsálemi levél.

Vider Jakab ur, körülbelül 70 éves izraelita Ungból, vajnatinaik közbirtokos, miután gyermekeit boldogokká tette volna, elhatározta magában, mikép hátra lévő napjait izraelföldön tölteni, hogy tetemei majdan Josaphat völgyében nyugodhassanak. Ez volt V. J. ur kívánsága s ohajtása egész életében, — szilárd akarátát teljesítette is. — S most hagyjuk őt magát szólani: Egy érdekes levelének jutottunk birtokába, melly így hangzik: „Isten segedelmével! Jeruzsálem Mazecheswon 1-ő napján a világteremtésétől 5617. évben (october 30-án 1856).

Kedves nóm s gyermekeim! Miután a Mindenható segedelmével az ohajtott helyre meg érkeztem és letelepedtem volna, ígért szavaimat ezennel beváltom s leírom utazásomnak s eddigi tapasztalásaimnak egy részét. Pest-ről a gőzösön jöttem Zimonyig, hol reményemen fölül izrael közönségre akadtam, rabbink egy tudós és tiszteletreméltó ember, Zimonyban pihentünk 3 napig, onnét a híres Konstantinápoly városába érkeztünk, az valóban nagy-szerű kereskedelmi város. Konstantinápolyból elindultunk a tengeren, s voltunk a hajón 58 izraeliták, kik mindnyájan a szent földre vándoroltunk. 9 napi hajózás után Beyruthba érkeztünk. Itt hallottam: hogy Beyruthot szintén izrael töldének tartják, (Mózes első könyvben 16. F. 14. vers. említve van Kades s Barad). A tengeren semmi bajunk sem volt, kivéven hogy Arenberg utitársamnak kisebbik fia megbetegedett; ki Beyruthban meg is halt. Azt tapasztaltam, hogy e vidéken az orvosok igen hanyagok, mert daczára annak, hogy Arenberg minden egyes látogatásért 5 e. f. fizetett az orvosnak, még se mutatott legkisebb részvétet sem, a gyógyszerházak itt szintén hiányosak, még herbatheát sem kaphattunk. Beyruthban 11 napig vártunk gőzös után, melly új év 1-ő napján (sept. 30.) jelent meg csak, mi pedig az új évet minden áron Jeruzsálemben tölteni ohajtván, sept. 24. közönséges vitorláján indultunk el, de minő irtózatos volt ez utazás, az leírhatlan. Mindnyájan megbetegedtünk, én nem birtam még le is ülni, három napig sem nem ettem, sem nem ittam, nem is imádkozhattam, Japha helységben, hol szom-

baton estve-felé kiszállottunk, semmit sem pihentünk, hanem korán reggel utnak indultunk annyival inkább, miután Japhától Jeruzsálem csak 12 óra járás, és fogadtunk tevéket, csak számomra egy lovat, ló itt kevés van. Az iszonyu forróság miatt egész délutáni 4 óráig várnunk kellett, csak akkor indulhattunk utnak. Ezen ut gyönyörrel telve volt, kertek, paradicsomok közt ezer meg ezer narancs, citrom és mindenféle szép gyümölcsfák, illatos virágok közt jártunk 5 óráig. Estve 9 órakor egy kised faluba érkeztünk, innét másnap tovább indultunk, hanem inkább mennék hét napig jó uton, mint itt egy óráig, képzelhetlen minő iszonyu nagy kövek fekszenek itt, majdnem mind ollyan nagy, mint egy ház, ez nem természetes, ez isteni átok, a hegyek olly magasak, hogy az ember elborzad, ha rájuk néz; másnap déltájban az ohajtott ősi szent városba érkeztünk. A mint a sz. várost megpillantottam, szivem olly érzékeny lett, hogy nagy sirásra fakadtam; itt tisztelettel fogadtak minket, estve mindjárt elmentem egy imaházba, itt — úgy végzik — az imádkozást, mint én régen ohajtottam, esendesen minden ének és látma nélkül. Az imádkozást itt reggel kezdik, mikor a hajnali csillag jön ki; — másnap, újév délután (sept. 30.) elmentem a sz. hajlék romjaihoz, mellyekből egy magos köfal áll még, a fal faragott kövekből van, itt találtam több ezer izraelitát, kiki képessége szerint imádkozott, tovább menvén, láttam három kaput, de azoknál izmael (török) örök álltak és be nem bocsátottak. Azon a helyen, hol hajdan a sz. hajlék előtere volt, most a törökök mecsetje (temploma) áll; mutatták pedig nekem a Sion-hegyét is, hol Dávid király palotája állott, a romjai látszanak még. Láttam továbbá egy igen nagy épületet, Ilona királynő palotáját, t. i. a város nagy dombon fekszik, és hegyekkel van körülveve, igen sok lakossal bír. *)

Egész világból népeket találni itt, az épületek magasak, az utcák ke-

*) Salzbacher szerint bir Jeruzsálem 25,000 lakossal, kik vallásuk szerint külön-külön elhelyezve élnek u. m. törökök, latinok, görögök, örmények, izraeliták és moór-arabok; a törökök és izraeliták számra legtöbbnek vannak, latinok körülbelül 1500 s a szent-sírhoz közel laknak, többnyire szegények, csekély földmívelésből, olvasók, szentképek csatlásból élnek stb.

kenyek, és igen óvatosnak kell lenni az embernek a tevék miatt, ezeknek nem lehet olly könnyen kitérni. Hetivásár alkalmával sok gyümölcsöt hoznak a tevéken, és egyéb áru czikkeket, a zöldségek neme olcsó, a buzának köble 9 ezüst forint, egy font hús 8 ez. kr., 8 darab tojás 5 ez. kr., egy itcze tej 10 ez. kr., egy itcze legjobb pálinka 12 ez. kr.; egy itcze legfinomabb bor 10 ez. kr. A tehénhús itt nem olly jó, de a bárányhús igen jó. Magyarországon hasonlót nem kaphatni. Vaj, nyárban itt nem kapható, a vaj az olaj pótolja, melly itt minden zsiradék fölött áll. Itt az a divat, hogy a legmiveltebb, leg-gazdagabb osztályból valók maguk járnak és vesznek a piacon, magam lát-tam egy gazdag orvost, kinek vagyona a 400,000 ezüst forintot meghaladja, s ő maga, az orvos t. i. vett tyúkot hármát, s a piacon keresztül vitte egész lakásáig. A víz, a mitől félttem, itt igen jó, a ruházat olcsó, csak a bútorok drágák, mert kevés a mester; a nők minden gond nélkül élnek, és örökké csak sétálnak. Most Isten veletek, nóm s gyermekeim! közelebből majd megint írök; irjatok nekem, lakásom nem messze az ugynevezett fájdalom utcától van, közel a postához stb. V. J. *) — Közli Ungból *Nostradamus*.

Kakas Márton a színházban.

XXXIX. Levél. *Mátyás diák*. Nyugdíjazottak föllépte.

Az egyszeri tót pap azon kezdé mondását: „minthogy ma vagy Szent Istvánna az ő napja, tehát fogok beszélni az káromkodásról“, én is ilyenformán kezdem: „minthogy ma vagyon farsang utolsó hétfője, fogok én beszélni a színházi tapsokról.“ Mi a taps? Két tenyérnek egymáshoz ütődéséből származott hang. Tessék bővebben magyarázni! Tehát megmagyarázom bővebben. Egy este egyik fiatal igyekező és tehetséges színészünket három, nagyon bizonytalan külsejű fiatal ember megszólítja a Beleznay kertben, épen a rozsprádl mellett ilyenformán: „ön ma fölségesen játszott.“ — „Képzelem, rekedt voltam.“ — „Még is millyen keveset tapsoltak önnek.“ — „Azt bölesen tették.“ — „Lám pedig X-nek, Y-nak mennyit tapsoltak akármit játszik.“ — „Az guszthus dolga.“ — „Nem annak a dolga az, mert az a mi dolgunk.“ Már erre a szóra a fiatal színész kezdte odább huzni a poharát a beszélő elöl, attul tartva, hogy beleiszik. Ez pedig folytatá: „lássá ön, mikor X. vagy Y. szerepel, akkor az minékünk mindig ad egy-egy bilétet a karzatra, meg őt garast, s azért mi aztán kihívjuk minden felvonás után kétszer, háromszor, a hogy jön; ha ön is spendirozna rá, önnek is megtennök szivesen.“ Az ifjú színésznek nem volt kedve tovább vacsorálni; ott hagyta a rozsprádlját, fizetett és futott. Nekem azután elbeszélte ezt az esetet, mellyet nem csak ő egyedül hallgatott végig. És azóta nekem, valahányszor ama karzatromboló tapsokat hallom, mindig eszembe jut az „egy bilét és öt garas“ a jókedvű színészek pedig odafenn a függöny mögött nevetve mondják egymásnak, mikor X. és Y. szereplési alkalmával az olymp „mindnyájan“-t kiabál: „gyerünk ki mind! ez most ugy sem a mi költségünkre megy.“ Egy bilét és öt garas! Illyen olcsó nálunk a taps, a koszorú, és a hirlapi dicsőítés: mind (de nem minde-nyütt) megszerezhető egy bilétért, egy pénzért, egy nyájas kézzoritásért (ez az utóbbi legbolondabb, mert semmi exact dolgot nem képvisel). És ez annyival gonoszabb állapot, mert a hamisak mellett vannak igazi tapsok, koszorúk és dicsőítések, és mert az igaz lelkesülés tapsát a bérencz tenyércsatogásától, a megtisztelő koszorút attól, a mit a művész maga vesz magának a piacon, épen nem lehet megkülönböztetni, és ez fáj annak, a ki kapja, fáj annak a ki adja; s ollyan jól esik azután közönségnek és művészeknek, mikor egy-egy ihletett pillanatában a költői lelkesülésnek, néző és játszó egy gondolathoz olvad, s midőn felzendül az igazi taps riadója; a művész gondolhatja magában: „Ez az én szívem dobogása; az én tulajdon lelkem tapsol nekem.“

Illyen ritka órák egyike volt farsang utolsó hétfőjén a színházban. Ez este urak, urfiak és szegény legények dalidói mindenfelé; a színházban bérlészet és „Mátyás diák“ az előadás, a mit már mindenki tud könyv nélkül. És mégis tele volt a színház. A színészi nyugdíjintézet javára volt ez előadás s három nyugdíjazott tagja ez intézetnek lépett fel abban: Kovácsné, Szilágyi és Balog. Az antik mindig szép marad. A szépség megvénül, de a művészet soha. Ez Kovácsné bizonyult ma. Hány hirhedett színpadi szépség járt térdig a koszorúban, mikor ő évek előtt szinte ezen multságos, kedélyes, nevetetni való szerepeket adta, és lám azoknak a koszorúi már elfogytak, és neki még mostanra is maradt. És az igazi koszorú volt, és azok igazi tapsok voltak. Kovácsné egy háladatlan alárendelt szerepkörből, minő a komikai vén hölgy-alakoké, művészi értékkel bírót, mindig emléken maradt tudott alkotni, mellyből utódai csak torzképeket és mázolt ijesztőket csinálnak; azt a furcsa szendéséget, apprehendáló kifejezést, finom mérgelő-dést; természetes affectatiót; nevetető pathost, alakítási ügyességet még csak utánozni sem tartják érdemesnek. Azért vele együtt az a szerepkör szép lassan le is marad a színpadról; mikint egyike legtermékenyebb és legked-veltebb színműróinknak maga mondá előttem, hogy a mint irtak eddig Ko-vácsné kedvéért szerepeket, ugy nem fognak írni ezután s az egész szerepkör megy az antikok közé a muzeumba: oda, a hol Megyeri szerepköre fekszik bebalzsamozva. A jó közönség érzeni látszott ezt a gondolatot, azért tapsolt ma olly igazán. Az Isten áldja meg érte. Bizonyosan még azután a jelenlevők mind dalidókba mentek, s tánczaik öröméből szakítának el néhány órát e szín-házi ünnepegy számára. Az Isten őrizze meg őket a farsang után a grippétől és a szabó konttól.

Kakas Márton.

Iskolai hírek.

x* A „W. Z.“ bécsi hivatalos lap arról értesít, hogy: „A m. es. k. köz-oktatási miniszterium kinyilatkoztatta, miszerint a pozsonyi ev. gymn., a selmeczi ev. lyceum, a losonczy ref. főgymnasium s az ugyanottani ev. algym-nasiumnak nem adathatik meg a gymnásiumi nevet viselhetési és bizonyít-vány kiszolgáltatási jog, s hogy mindezen tanintézetek ezentul és mindaddig, mig a törvényes határozványok teljesítésében alapított igényüket nyilvános gymnásiumul elismertetésükre meg nem szerzik, az 1850. jul. 27-iki császári rendelet határozmányai szerint, egyszerűen magán intézetekül tekintetnek.

x* Beküldetett hozzánk *Marmak István Sándor hereskedelmi iskolájá-nak programja*, melly egészben németül van fogalmazva, de van benne an-gol, olasz és francia nyelvben irt egy-egy szám.

x* *Alsó-Némedi község* a mélt. váci püspök adakozó hozzájárultával csinos új kath. iskolát építet, mellynek két világos tanszobája van, s tüz ellen cserépfédél védi. Az építkezési költségek fedezéséhez 400 pfttal járult a *temető*, olly for-mán, hogy a temetőben volt nagy fákat kivágatván, négyszáz forintot vettek be annak árából. Ebből pedig nemcsak az a tanulnivaló, hogy ismét egygyel több az újjászületett iskolák száma; hanem az is, hogy ha ollyan földet, melly tulajdonképen semmi rendes haszonvétellel nincs összekötve, fával beültetünk, ha már magunk nem is, de gyermekeink szép hasznot huzhatnak azokból, kivált ha ollyan közszükség fedezésére fordítják, mint a némediék-az apáik sirjai fölött felnőtt fákat fölhasználták, mellyek helyett bizonyosan új csemetéket fognak ültetni.

Irodalom és művészet.

— A mai lapunkban előforduló hirdetés szerint a *Vasárnapi könyvtár* 2-dik évi folyamának első és második kötete megjelent. Tartalma: *Mesék* francia után *Lovásztól*, újra szerkeszté *Czuczor Gergely*, összesen 60 képpel. Örömmel tapasztaljuk, hogy ez irodalmi vállalat, mellynek első évi folyama olly rendkívüli részvételre talált, minőt irodalmunk eddigéig felmutatni nem képes, kitűzött feladatának, s így a t. közönség várakozásának lehetőleg meg-felelt. Reméljük ennél fogva, hogy e népszerű vállalat második évi folyama iránt a részvét annyival inkább öregbűlni fog, miután a kiadó részéről annak emelésére minden elkövetetik, mi a t. közönség méltányos igényeinek kielé-gítésére szolgálhat. — Felhozzuk ez állításunk bizonyosságul a most megjelent két első kötetet, melly fölötté hasznos és tanulságos, csinos képekkel ellátott, meséket olcsó áron juttat az olvasónak kezébe, azon meséket, mellyek eddigé-él csak drága pénzen voltak megszerezhetők. — Ajánljuk azért e hasznos vállalatot a magyar olvasó közönség pártfogásába, és figyelmeztetjük azokat, kik az előfizetéssel netalan elkéstek, hogy az, a hirdetésben foglalt föltételek szerint még folyvást elfogadtatik, u. m. helyben 2 pft., vidékre bérmentesen küldve 2 ft. 30 kr. — Tíz, egyszerre, ugyanazon postaállomásról beküldött előfizetés után 20 fttal pengőben.

x* *Kövér László* „Erdély történelme“ című munkájára Stein János előfizetést nyitott. A munka négy kötet lesz. Az első kötet tartalma követ-kező: Az ős időkől a magyarok kijöveteléig. — A magyar vezérek kor-szaka. — Az Árpádházi királyok alatt, a szászok bejöveteléig. — Szászok bejövetele. — Tatárdulások. — Az Árpádok és vajdák. — Előfizethetni egy-egy kötetre 1 ft. 30 krral, a két első kötetre 2 ft. 40 krral, mind a négy kötetre pedig 5 pfttal. — Az erdélyiek velünk egy csontból, egy vérből való édes testvéreink, szép kis országuk annyai nagyszerű történeti eseménynek, véres, hős viadalnak volt színhelye, a mennyivel kevés akkora része dicsek-hetik kerek e földnek. *Kövér László* irodalmi munkássága, buzgalma, nem-zeties érzülete s tudományos készütsége olly igen szép oldalról ismeretesek, hogy minden további ajánlás mellőzésével elégnék tartjuk, a nemzetes érdekű irodalmi vállalat pártolására olvasóinkat, csupán e tudtuladó sorokkal buzdi-tani. — Az előfizetési pénzeket Stein János könyvkereskedőhöz kell czimezni *Kolozsvárott*.

x* A bucaresti magyar iskolának Szeberényi Lajos, b.-csabai tanár, egy-egy példányt ajánlott a „Néptanítók könyvének“ 1856-iki folyamából, s a „Tanítók és anyák könyvéből.“

x* *Berzsenyi D.* számára, kinek hamvai a niklai temetőben nyugszanak, *Somsich Pál* ur által egy 1200—1500 ft. értékű síremléket rendeltek meg Pesten *Gerenday* derék szobrászunknál, az elhunyt nagy nevű költő tisztelői. — Vajha minden köztiszteletet érdemlő jelesünk sírja fölött olly emlékeket látnának utódaink, mellyek az ő jelességük hirdetése mellett, a mi kegyele-tünkről tennének hozzánk és korszellemünkhöz méltó tanuságot.

x* Két igen jeles szépirodalmi művel szaporodik legközelebb nemzeti irodalmunk. Egyik b. Kemény Zsigmond „Özvegy és leánya“, mellynek har-madik kötete már elhagyta a sajtót, másik b. *Eötvös* legújabb regénye, melly szintén már sajtó alatt van.

x* *Jókainé, Egressi és Tóth* nemzeti színházunk tagjai mult csütörtökön Kecskemétre utaztak egy szini előadásra, mellynek tiszta jövedelme „Bánk bán“ halhatlan szerzőjének, *Katona Józsefnek síremlékére* lesz szentelve.

x* *Kisfaludy Sándor emléké*t több lelkes hazafi Zalában a közkegyelet-nek még más jelével is akarja örökíteni azon kívül, mellyet *Ranolder* vesz-prémi püspök ő mgsa saját költségén fog emeltetni a sümegi sirkertben.

x* A m. akademia nyelotudományi osztályülésében *Bugát Pál* az össze-tett betűk hasznosvoltát taglalva, kinyilatkoztatta ezen betűk egyszerűsítésé-nek szükségét, de azt is elismervén, hogy az jelen körülményeink között gyakorlatilag lehetlen, s nem helyeselvén, hogy csupán a cs helyett egyszerű c használtatik egy idő óta az akademia által is, kivánta az akademia minden kiadványába a cs betűt újra fölvenni; mire több tag felszólalván *Tóth Lőrincz* indítványára fogadtatik el, melly abból áll, hogy e tárgy az összes akademiát

*) És így a „Via dolorosa“ mellett; ez azon utca, mellyben Üdvezítőnk kinoztatott, — kezdődik *Pilátus* házáól közel az *István* kapuhoz, és végződik a sz. sírnál, körülbelöl 800 lépés, a nevezetesebb események sz. *Ilna* királynő által itt kőben faragvák, vagy né-melly házak falaiba vésvék. — Ott, hol ez utcába egy más kisebb utca nyílik, mutatják ama helyet, hol *Mária* Jézussal találkozván, ájtultan összerogyott. (Közel a porta judicia-riához.)

érdekelvén, e kérdés eldöntése a legközelebbi közgyűlést illeti, mely jövő márt. 2-án fog tartatni.

— Pesti könyvkereskedéseink ez év folytán ismét meg fognak egygyel szaporodni, mit annak jeleül veszünk, hogy a könyvportékának, háliszennek, végre nálunk is nagyobb kelete támad. Az új könyvárus *Ráth Mór* fiatal hazánkfia, ki nemcsak szakában bir teljes képzettséggel, hanem irodalmilag is mivelte férfiú, miről már több, nyomtatásban megjelent, magyar és német dolgozata tesz tanuságot. Legközelebb a Magyar Sajtó tárczájában mutatta be magát mint olyan ember, a ki nyelvünket tisztán érti s szépen írja és könyvárusi szakmájára nézve sok józan nézettel bir. Boltja a város egyik legszébb részén, a váci-utczai „Vastuskó“-féle ház sarkán lesz.

— A magyar akadémia kihirdette a *Teleki-jutalomdíjat*. 1857-re száz arany van kitűzve a legjobb *vígjátékra*, 1858-ra ugyanannyi a legjobb szomorujátékra.

Mi újság?

x* A temesvári újság szerint Ő csász. kir. Felségét *Erzsébet* császárnét magas látogatásakor egy régi nemes birtokos olly nyakékkal szándékozik meglepni, mely *Gizela* első magyar királyné, sz. István feleségének sajátja volt, a miről az ékszerhez csatolt okmányok elég hitelesen tanuskodnak.

x* *Polgári zárt vigalom a mőkusnál*. A kik szeretik szívöket egy két pohár jó és olcsó borral felvidítani, s ismerik Pesten a dörgést, rendszeren ollyan kisebbszerű vendéglőbe tartanak, a hova családok polgárok, kézműves mesterek járnak esténként, s ha betér az ember, nem lökdösik illyen helyütt egymást a felfodrozott, fátermőderes pinczerek, hanem a vendéglős a bor körül, a konyhában pedig felesége teszi a főszolgálatot, s ollyan családias bizalomban állnak vendégeikkel, mintha együtt nőttek volna fel. — Illyen vendéglő van jelenleg azon szöglet házban, mely a kecskeméti kapura, s országútra szolgál. Haszonbérelője *Nagy Imre* ur, ollyan értelmes ember, a kiről mernénk fogadni, hogy több magyar lapot hordat, mint akárhány pesti hűtelben található. Vendégei általán véve magyar iparosak, többnyire családapák, a kik számára mult vasárnap zárt vigalmat adott a derék vendéglős. Mi is betekintettünk a mulatók közé, épen az „elfogyott a nótát“ huzta kecskeméti bandája, legalább egy óra hosszágig, s öröm volt látni azt a tisztességes vidám mulatságot, mellyben nem a túlzásig vitt fényűzés, pompa; hanem a valóságos derült kedv vidított fel mindenkit s tánczra ugratott nem egy családapát saját feleségével vagy leányával is. Étel, ital, kiszolgálás, mind jó volt, még a fánkon is megvoltak a szép fehér abroncskák, az is bölcsen volt intézve, hogy pezsgő helyett jóféle tokaji járta; csak az kár, hogy nem sámfáztatta ki Nagy uram ez estén még egyszer akkorára a termet, mert mikor az a „kiki párjával“ kedv lábra kapott, akkor ugyan még gázduramnak is meg kellett volna forgatni a szép ifju asszonyt, na tágabb lett volna a hely.

Toldy János ismét Pesten készül a legizmosabb legényeket jó pénzért földhöz veregetni.

x* A behavazott farsangról följegyezzük, hogy az Pestre szánkázás nélkül érkezett, a nélkül folyt le és mult ki a farsangok sorából.

x* A k. m. természettudományi társulat a nemzeti múzeumnak adta át gyűjteményeit s az ez által fölöslegessé vált szekrényeket, asztalokat stb. mult csütörtökön délutáni órákban elárverezteté a köztelken.

x* *Szegeden* egyéb farsangi vigalmak sorában érdekes helyet foglal azon tánczmulatság, mellyet a szándékban levő protestans templom építésének elősegítésére tartottak.

x* *A miskolci nemzeti színházépítő részvénytársulat igazgatósága*, azon ohajtásának kifejezése mellett, hogy a színházat valószínűleg f. é. máj. 16-án megnyithassa: az ivtartókat arra kéri, hogy a náluk levő iveket az eladott részvényjegyek árával, s a fennmaradt részvényekkel együtt f. évi mártius 15-éig beküldjék, melly határidőntul kimaradott részvényeket úgy tekintendi, s „*ugy veendi számba, mint az ivtartók által hazafiúi áldozat készségéből saját részükre feltartottakat.*“

x* *Gr. Mikó Imre*, jelen korunkban egyik legtiszteletre méltóbb fia a két testvér hazának, ki olly bőkezűleg veté meg az erdélyi múzeum alapját, s minden közérdekű vállalatnak élén áll tettel, adakozással s bölcs tanácsesal Erdélyben, még a Királyhágon innen is kiterjeszti áldással működő jobbát. Legközelebb a miskolci színházi részvényekből 20 darabot vásárolt meg s a visszafizetési jogról teljesen lemondván, az egész pénzértéket az érintett színházra ruházta. Örülni fogunk, ha e nemes példa minél több lelkes követőjét lesz alkalmunk bemutatni.

x* *Szilágy-Somlyón az erdélyi múzeum javára* f. hó 12-én tánczvigalmat rendezett a „Társalgási egylet.“ A mulatságot kedélyesnek, a tánczosnóket szivhódító szépeknék, az összesereglett közönséget népesnek, s a szép kezek által készített nagy számmal összegyűlt kézműveket, mellyek ez alkalommal sorsolás utján jutottak a vigadók birtokába, szépeknék és becseseknek írja tudósítónk.

x* Az erdélyi múzeumra adakozó hazafiúk tiszteletre méltó neveik kevés számából hiányzanak nagy lapjainknak, a mi egy részről buzdításul szolgálhat ollyanoknak, kik még eddigelé nem járultak filléreikkel e nemzeti oltárhoz, más részről pedig örvendetes tanuság arról, hogy a hirtelen ellobbanó híres szalmatűz helyét tiszta izzó parázs, melly sokáig hevit, foglalá el a magyar keblekben.

x* A „Koloszvári Közlönyben“ egyfelől *Jakab Elek* jeles tollal mutogatja: hogy egyik közéletkérdés Erdély szellemi terén: „a tervben levő maros-vásárhelyi színház fölépítése s ez által a magyar színészetnek ott és Koloszvártt egymást segítve állandósítása“: ugyanazon számban a színházi

tudósító a fölött sopánkodik, hogy egy idő óta nagyon meglohadt a közönség száma, mellynek megszaporodását Komlósi Ida vendégjátékaitól s a rég betegeskedő *Priel* Kornelia felgyógyulásától reméli.

x* *Háromszéken* a székelyfői és szentkirályi lakosok között egy darab erdő miatt, mellyet mindegyik község a magáénak vitat, keserű összeütközés történt, csépekkal, villakkal, s több efféle el nem sülő, de fejho rpsztó házi kézbellekkel. Oh! bárcsak sohase hallanók testvérszomszédok közötti keserű harez híret.

Adakozások. A „Vasárnapi Újság“ szerkesztőségéhez *Ordódi* István Károly ur Markófalváról az erdélyi nemzeti múzeum számára 5 pftot; továbbá a nemz. színház nyugdíjintézet számára *Szeherák* Vincze ur 'Pestrol 2 pftot, *Szentes* Károly ur Sz. Annáról 1 pftot küldtek be.

Ez alkalommal több t. cz. hazánkfíat előlegesen értesítjük, hogy küldeményeik pontosan kezünkhez érkeztek, u. m.:

Nádosy István, Vecsey Sándor, Purgly János, Purgly Sámuel, Ebner Ede, Karczag B., Simonyi A. M., Zsivora György, Szentiványi Miklós, Szentiványi Károly, Róth Sándor, Ullmann Bernát, Lednitzky Mihály Pestről; Szontagh Mátyás Csobokáról, Fejes János Kecskemétről, Kovács Ferencz tanár Komáromból, soproni ev. főgymn. és theol. ifjuság, n.-kőrösi ref. tanítóképzedei ifjuság, Többen Szegszárdról, Polyák Gergely s több szabómester és szabólegény Csongrádról; Hubaffy Sándor, Kállay Manó, Kállay Ákos, Korányi Frigyes, Némethy József, Kállay Leopold Nagy-Kállóból. — Részletesen jövő alkalommal.

Halál-hír.

x* *Szathmáron* febr. 16-án kísérték örök nyugalomra *Sztanacski Andrást*, kiről ugy nyilatkozik a közvélemény, hogy mióta főáll e város, nem volt hozzáfogható erélyes, becsületes polgármestere. A köztiszteletben volt derék férfiú hűlt tetemeit minden jelenvolt papi, (valláskülönbség nélkül) katonai és polgári hatóság teljes diszruhában kísérté. — Adjon Isten a megszorodott városnak erélyben és erényekben hasonló utódot az elhunyt hivatalában.

Szerkesztői mondanivalók.

1031. **Gulyás. Szemölcs elleni szer.** Adomák. Mind régi dolgok. „Már te azzal, Jancsi szivem, ne gondold!“ mondja az ön nótája. Ujjabbakat kérünk.

1032. **Lenóra. Élet és halál stb.** A fordításokat sem magunk nem használhatjuk, sem másnak jó lélekkel nem ajánlhatjuk. Sem költői nyelvet, sem a műforma jelenleg jogosan megkívántató szabályait azokban nem találunk. Ön visszaadja az értelmet, egyszerűen, szárazon, prózáilag, de önből nincs költői lelkesülés, a mi bizonyos mértékben még a fordítóban is megkívántatik. Az adomák között sok jó van. — A kérdéses „kézikönyv“ sajtó alatt van. — Jókai barátunk arczképeért annyi oldalról ostromolnak, hogy előbb utóbb még is csak kiadjuk, bármit szabadkozók is ellene-szerkesztőtársunk.

1033. **Kakas Turibius.** „Sok kezdő azt hiszi, Ő is Vörösmarty — Mjg megszűnik neki, Hogy ő csak zöld Marcsi!“ — . . . Tu dixisti . . . De azért még lehet belőle valami.

1034. **Velence.** A jeles beszély fordításának folytatását tárgyhalmaz miatt visszautasítani vagyunk kénytelenek.

1035. **Kázmér megaláztatása.** Nem adható.

1036. **Göcseji párbeszéd.** Hasonló közleményeket szívesen veszünk.

1037. **Fatalis vendég.** Nem a mi házunkba való.

1038. **Szent-Jánosra.** Ön tudja, hogy a kérdéses közlemény nem a mi czikkünk, hanem hatósági rendelet volt. Mint ollyat közöltük s kivántuk foganatosítását. Annak vitatásába, vajjon a harangozás megtiltása világi vagy egyházi hatóságot illet-e, nem bocsátkozhatunk. Ez egyházi lap dolga.

1039. **H. M. Vasárhely T. L.** Nem egészen ujak biz azok, de talán használhatók.

1040. **Nyiregyházára.** A „népdal“ így végződik:

„Ha te is elhagysz még engem,

Úgy magam leszek egészen!“

Ez igaz lehet, de nem rim. — „Kun László“ így végződik:

„Mehalt, meghalt László király

Három lúk van mejébe.“

Ez is igaz lehet, de nem orthographia. — Ajánljuk Greguss Ágost „Verstanát“, a m. akadémia „Helyesírási szabályait“, Erdélyi Indali Péter „A B C“-jét s több illy hasznos könyvet.

1041. **Dávidházára.** A közleményt használni fogjuk. A naptárügyet elintéztük magán uton. Reméljük, eddig rendben van a dolog.

1042. **Nagy-Mihályra.** Ha mi a „czimeket“ tudtuk volna! Bocsánatot kérünk, de azért az még most is nagyon „heroicum!“ — ámbár ott jelent meg, a hova inkább való. A „Jeruzsálemi“ régen várja a szedést. A „kőmetszés“ nem adható Visszaküldjük.

1043. **A kaponya.** — hajmeresztő dolgok, de nem költészet, s még kevésbé vers, midőn valaki így indul meg:

„Ki az, ki a roskadt sirhantokat

Asó műszerrel bolygatja fel?

Sírásó az, ki gyász működését

Végzi közönbös érzetével.“ —

Azután meg nem is sirásó az, hanem — szerkesztő.

1044. **Szent István király**

1045. **A gályarab**

1046. **Királyválasztás**

1047. **Bus jubasz**

1048. **Zsengei.** Pozsony. Néhány jó.

1049. **Győr vidéke 1853.** Adni fogjuk.

1050. **Nagy Kun Madarasra.** Önök is várják a „Gazdasági Naptárt.“ Illy nemű felszólítás már több oldalról érkezett hozzánk, a nélkül hogy segíthetünk volna a bajon. Az alatt Vas 6 reben kinyilatkoztatta egy helybeli lapban, hogy a Gazdasági naptárt azért nem adhatta ki, mivel annak kiadója, a ki az előfizetési pénzeket felszedte, Számvald Gyula „megszökött.“ Biztatja azonban az előfizetőket, hogy kárpótlásul „Tárczanaptárt“ küld nekik. A dolog elég szomorú és sok épületes elmélkedésre nyújt alkalmat, mit annak idejében el is fogunk mondani. Mindenesetre kérjük az illetőket, hogy e tárgyban egyenesen Vas Gerebenhez fordulni sziveskedjenek. (Lakik szénai ér 1 szám).

Melléklet: Előfizetési jelentés a Vasárnapi és Hétköznapi könyvtár ügyében.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**